

Judit Gera

In Memoriam Erika Dedinszky (1942-2022)

Judit Gera (1954) werd geboren in Boedapest. Ze studeerde Engelse, Hongaarse en Nederlandse taal- en letterkunde aan de Eötvös Loránd Universiteit Boedapest (ELTE). Ze promoveerde op Van de koele meren des doods van Frederik Van Eeden in internationaal perspectief en deed onderzoek naar de dwarsverbanden tussen de Nederlandse literatuur en schilderkunst. Ze werkte zeven jaar als redacteur bij Uitgeverij Magvető. Vanaf 1984 tot haar emeritaat werkte ze als docent Moderne Nederlandse Letterkunde aan de ELTE. Ze doceerde de geschiedenis van de moderne Nederlandse literatuur en gaf daarnaast college over literatuurtheorie, culturele transfer en literair vertalen. Op uitnodiging van het Expertisecentrum Literair Vertalen gaf ze meermaals vertaalcurssussen Hongaars-Nederlands. In 1999 werd ze benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en in 2001 werd ze onderscheiden met de Martinus Nijhoffprijs. Samen met A. Agnes Sneller publiceerde ze Inleiding in de literatuurgeschiedenis voor de internationale neerlandistiek (2010) en met Jos Kleemans Plezier in poëzie. Een handleiding poëzieanalyse voor de internationale neerlandistiek (2022). Structures of Subjugation in Dutch Literature (2016) onderzoekt de representatie van koloniale en genderverhoudingen in de Nederlandse literatuur. In 2022 verscheen de Hongaarstalige geschiedenis van de Nederlandse literatuur die ze met drie andere Hongaarse neerlandici schreef. Haar vertaalactiviteit heeft ze nooit opgegeven. Dit in memoriam verscheen eerder (op 30 juli 2022) op de website van Neerlandistiek – Online tijdschrift voor taal- en letterkunde.

In Memoriam Erika Dedinszky (1942-2022)

Ze is nu definitief weggegaan. Erika Dedinszky (26 januari 1942-26 juli 2022) begon al met afscheid nemen in het voorjaar van 1985 toen ze weer naar Boedapest moest om een of ander literair festival te organiseren. Bij het János-ziekenhuis werd ze aangereden door een motor. Tussen leven en dood, maar ze kon alsnog in leven blijven. Ze was echter zo zwaar gewond geraakt dat haar tot dan toe zo rijke loopbaan in

tweeën werd gebroken. De onvermoeibare cultuurbemiddelaar tussen Nederland en Hongarije kon niet meer op twee plekken tegelijk zijn. Ja, eerder kon ze dat echt – op twee plekken tegelijk zijn, zo leek het. Ze was een perpetuum mobile, een opgewekte, stralend intelligente en open persoonlijkheid.

Met haar ouders emigreerde ze van Hongarije naar Nederland na de revolutie in 1956. Het veertienjarige meisje leerde Nederlands mede door Nederlandse literatuur te lezen. Zoals *Eline Vere* van Louis Couperus. En met de hulp van een non. Later studeerde ze Franse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Nijmegen. Nog later begon ze vertalingen te maken op verzoek van de radio en televisie in Hilversum.

Muurgedicht

Ze vertaalde ook voor meerdere Nederlandse tijdschriften, zoals *Maatstaf*, *Kentering* en *Wending*. Haar eerste Hongaarstalige dichtbundel werd in 1973 uitgegeven door *Magyar Műhely* [Hongaars Atelier]. Dit was een tijdschrift annex uitgeverij gevestigd in Parijs en Wenen voor de naar westerse landen geëmigreerde avantgardistische Hongaarse dichters en schrijvers. Vanaf deze tijd werd ze als vast lid van deze groep beschouwd. Twee jaar later verscheen haar eerste Nederlandse dichtbundel, die het langverwachte succes bracht. Ze trad op in talloze steden in Nederland, ze werd gevraagd om als programmamaker bij de radio te werken. Ze pendelde voortdurend tussen Nederland en Hongarije. Ze was lid van de Nederlandse Mikes Kelemen-kring,

maar deed tegelijk ook mee aan de organisatie van de Taalconferenties in Hongarije. Ook fungeerde ze een tijd als mederedacteur van het avantgardistische tijdschrift *Mandala*. Voor haar vertalingen van Hongaarse poëzie ontving ze in 1981 de prestigieuze Martinus Nijhoffprijs. In Hongarije werd ze in 1985 onderscheiden met de Pro Cultura Hungarica-plaquette en de Bárczi Géza-prijs.

Ze bracht haar tweetaligheid tot perfectie. Ze voelde zich thuis in beide culturen. Ze was Nederlands en Hongaars dichter op het zelfde talige en esthetische niveau. Haar stem was lyrisch en hard tegelijk. Ze zei eens: ‘Als die twee culturen, die twee werelden, binnen één persoon verenigd kunnen worden en vrede kunnen hebben, waarom zou dat dan in het groot niet kunnen?’ Een trieste actualiteit in het huidige Hongarije.

Erika heeft blijvende verdiensten voor de verspreiding van de Nederlandse literatuur in Hongarije. Bij Uitgeverij Európa verscheen in 1976 haar anthologie van Nederlandse prozaschrijvers in Hongaarse vertaling, in 1981 gevolgd door haar keuze van Nederlandse dichters.

Sociale bewogenheid

Ze heeft ook talloze Hongaarse gedichten in het Nederlands vertaald. De bundel *De toren van het zwijgen* 1977 [A hallgatás tornya] bracht belangrijke namen in de huiskamer van de Nederlanders als o.a. Ágnes Nemes Nagy, Sándor Weöres, János Pilinszky en Sándor Csoóri. Er is een aparte dichtbundel van János Pilinszky verschenen onder auspiciën van het Rotterdamse *Poetry International*, waar ze ook regelmatig te gast was. Zijn gedicht ‘Op het ultieme dieptepunt kan je alleen nog maar omhoog’ is als muurgedicht in Leiden in het Hongaars te lezen.

Voor de plaat ‘Oda s vissza’ [Heen en weer] van de Hongaarse band Kaláka die in 1984 uitkwam maakte ze vertalingen van op muziek gezette Nederlandse gedichten in het Hongaars en omgekeerd van Hongaarse gedichten in het Nederlands. Dit was een voortvloeiende van een jarenlange samenwerking tussen en een reeks gezamenlijke optredens van muziekgroep en dichter-vertaler.

In haar werk als cultuurbemiddelaar vormden haar prozavertalingen eveneens een mijlpaal. Het is aan haar te danken dat *Rituelen* van Cees Nooteboom ook in het Hongaars te lezen is. Omgekeerd zorgde ze voor de Nederlandse vertaling van de novelle *Rozentoonstelling* van István Örkény. Van haar maatschappelijke betrokkenheid getuigen haar vertaling van *Füstös képek (Berookte beelden)* van Menyhért Lakatos over het leven van de Roma-bevolking in Hongarije en haar essays over ditzelfde onderwerp. Uit haar werk is een sociale bewogenheid en een scherpe, kritische denkwijze af te lezen.

Gloeiend talent

Ze heeft zowel in Nederland als in Hongarije vele culturele manifestaties georganiseerd om elkaars cultuur en literatuur beter te leren kennen. Ze werd gedreven door een bijna missionaire overtuiging. Ze heeft de crème de la crème van Nederlandse dichters en schrijvers naar Hongarije gebracht en omgekeerd: de beste Hongaarse dichters en schrijvers naar Nederland.

Ze had voortdurend haast maar zelfs in haar haast had ze nog tijd om aan mij, beginnende vertaler en neerlandica, aandacht te besteden. Ze gaf mij een Nederlands verhaal cadeau voor mijn eerste literaire vertaling: *De kus* van Dirk Ayelt Kooiman. In een fotokopie. Het was goud waard in tijden zonder internet. Ik hield haar in de gaten, ze werd mijn ideaalbeeld. Haar dood betekent een groot verlies voor de Hongaarse neerlandistiek en ook voor mij persoonlijk. En voor iedereen die haar hartstochtelijke persoonlijkheid, haar gloeiend talent mocht meemaken. Rust in vrede Erika, je werk wordt vervolgd. We danken je voor alles wat we van je konden leren.